

**Blog door Henk Beltman, projectleider Zorgbelang Inclusief
Mei, 2019**

Alarmerende berichten over de jeugdzorg: grote tekorten bij de gemeenten, lange wachtlijsten, ontevreden cliënten, klagende instellingen. Gemeenten dreigen dat zij de verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg terug willen leggen bij het rijk; het rijk maakt honderden miljoen extra vrij in de komende jaren. Wat speelt er toch allemaal in de jeugdzorg? In dit blog gaan we in op de oorzaken van de tekorten.

Stijgende tekorten bij gemeenten

Sinds 2015 is de zorg aan jongeren met opgroei- en ouderen met opvoedproblemen via de Jeugdwet gedecentraliseerd naar de gemeenten. Deze decentralisatie ging gepaard met grote bezuinigingen, want in drie jaar tijd haalde het rijk 15 procent af van het budget van vóór de decentralisatie. Het idee was dat de gemeenten problemen vroegtijdig zou signaleren en dat preventie en lichte hulp aan huis dure specialistische zorg gedeeltelijk overbodig zou maken.

In de afgelopen jaren is de vraag naar zorg echter toegenomen, want het aantal jongeren dat jeugdhulp krijgt is met 12 procent gestegen. Deze stijgende kosten brengen gemeenten in grote financiële problemen. Driekwart van de gemeenten is veel meer geld aan jeugdzorg kwijt dan begroot. Een op de vijf gemeenten kampt zelfs met een tekort van meer dan 40 procent. Het ministerie van VWS stel in de komende jaren honderden miljoen extra beschikbaar. Maar het is de vraag of dat de dieper liggende problemen zal oplossen. Meer geld alléén lijkt niet genoeg.

Wat zijn de oorzaken?

Waar ligt de oorzaak voor de toegenomen vraag naar jeugdzorg? Er zijn zowel brede maatschappelijke ontwikkelingen als meer praktische zaken in het handelen van instellingen en gemeenten. Enerzijds wordt de samenleving steeds complexer en onoverzichtelijker en neemt de prestatiedruk op kinderen en jongeren toe. Op de grote anonieme schoolgemeenschappen wordt steeds meer van leerlingen verwacht en jongeren hebben, mede als gevolg van de sociale media, met steeds meer prikkels te maken. Door de groter wordende kloven tussen hoog en laag opgeleiden komen in kansarme gezinnen steeds meer complexe problemen samen op gebieden als huisvesting, onderwijs, schuldhulpverlening. Deze grote maatschappelijke tendensen zijn niet eenvoudig op te lossen, maar vragen in ieder geval een keuze voor duidelijk armoede- en participatiebeleid voor kansarme gezinnen en jongeren.

Anderzijds handelen instellingen, behalve uit oprechte betrokkenheid bij jongeren, ook sterk vanuit hun eigen professionele invalshoek en organisatiebelang. De in veel gemeenten gevormde sociale wijkteams signaleren bijvoorbeeld eerder, al dan niet terecht, meer zorgvragen. In deze wijkteams zitten professionals die de neiging hebben om professionele hulp noodzakelijk te vinden en verwijzen naar de eigen organisaties. Gemeenten met sociale wijkteams hebben dan ook meer te maken met stijgende kosten dan gemeenten zonder sociale wijkteams. De jeugdzorginstellingen behartigen hun eigen belangen via 'upcoding'. Dat wil zegen dat zij de zorgbehoefte van de cliënt administratief zwaarder voorstellen dan in werkelijkheid het geval is. Gevolg is dat zwaardere zorg wordt ingezet en betaald dan noodzakelijk. Terwijl dus de cliëntpopulatie nauwelijks veranderd, is in de registratie een verzwaring te zien van de ingezette zorg. En als jongeren en ouders eenmaal in het zorgsysteem zitten met het etiket van 'cliënt' is de kans groot dat zij afhankelijk worden van professionele hulp en blijvend ondersteuning en zorg krijgen. De voornaamste oorzaak van de stijgende zorgkosten lijkt echter te zijn dat de omslag naar meer zelfregie wel in woorden wordt beleden maar daadwerkelijk nog zijn beslag moet krijgen.

Henk Beltman

Henk Beltman houdt zich bezig met burgerparticipatie en de inbreng van kwetsbare burgers in het bijzonder. Hij is de schrijver van het essay "Democratisch Burgerschap- pleidooi voor democratisering van maatschappij en overheid". Henk is werkzaam bij Zorgbelang Inclusief.